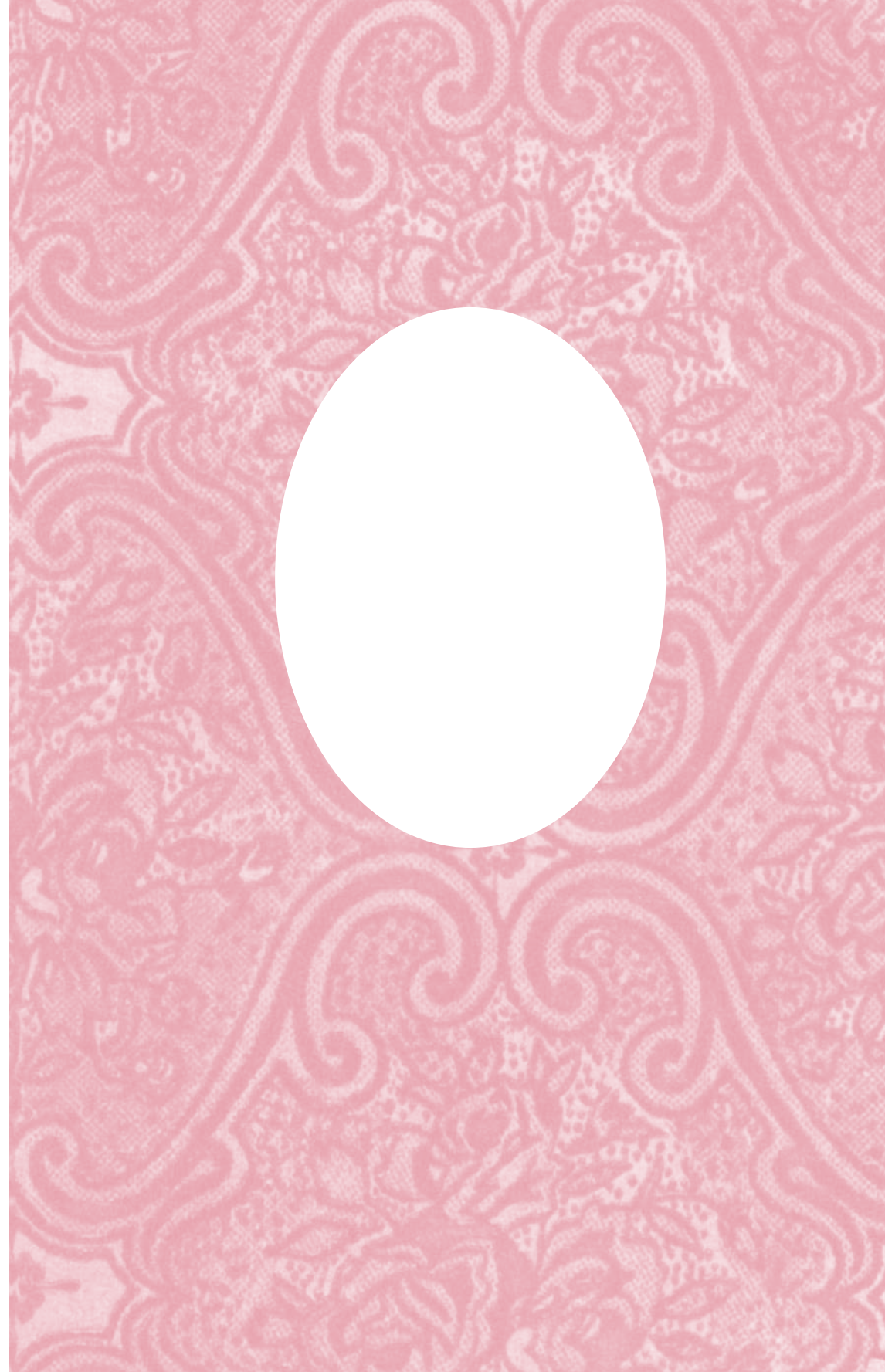

ההבטחה הגדולה
סימה קירשנר

פרט ,2011 "MY HEART BELONGS TO DADDY"

בעמוד הבא: "עיניים של אמה" 2010, הדפסת למדה, 80/60 ס"מ

"להפשיל שרוולים" 2011, צילום דיגיטלי, 100/80 ס"מ

"MY HEART BELONGS TO DADDY" 2011, הדפסת למדה, 80/60 ס"מ

ההבטחה הגדולה

אורה קראוס

אותה. גופה משמש מצע ליצירת זהות ולייצוגה כלפי העולם הסובב. תצלומים אלו, המתאפיינים בהומור מקברי, משקפים את הפירוק והכאוסיות של החברה המערבית העכשווית, שבה התערערו כל מושגי המשפחה והזוגיות, ובכלל זה המושגים המגדירים את הכלה הנורמטיבית.

קירשנר מרחיקה לכת בתצלומי הכלבה לילי, המתוארת אף היא ככלה הניצבת לצד "חתניה", הלוא הם שני בעליה. רעיון היתולי זה משקף גם את מעמד הכלב ואת השיבותו הרבה בהגדרת התא המשפחתי.

בסדרת עבודות נוספת, "אוטופורטרט ישראלי 2011", קירשנר ממשיכה לייצר כלה הזויה, כמעט בלתי אפשרית. קשה לזהות את דיוקנה בתצלומים אלו, שכן היא מסתירה את עצמה באמצעות צבע המרוח על פניה כמסכה. רק שארית של הינומה לבנה מזכירה כי זוהי כלה. התצלומים המצמררים משקפים את היבטיה המאיימים של ההווה הישראלית: מסכת האב"כ מייצגת את האיום הביטחוני היומיומי בהתקפה בנשק לא קונוונציונלי; הפנים העטופים בסרטים אדומים מעלים על הדעת את רעולי הפנים המאיימים בחטיפה ופיגועים; ואילו הצבע השחור המרוח על הפנים מאזכר את הלוחמים המסווים את פניהם ביציאה לקרב.

לדברי קירשנר, גוף העבודות שלה עוסק בחיפוש אחר עקבות של תרבות ואחר שרידי אלימות על גבי המצע של הגוף האנושי, כזיכרונות המעידים על העבר ועל שייריו בהווה. קירשנר ממקמת את עשייתה האמנותית בהקשר ביוגרפי-אישי, בהשתייכה לבני הדור שני לניצולי השואה. היא מתייחסת לאפשרות הקיום בקווי התפר בין גבולות של אלימות פוליטית, תרבותית-חברתית ומגדרית. קירשנר מציינת כי נושא המשפחה, על מאפייניו בתוך המציאות החברתית הקיימת, מעסיק אותה, וזאת "לאור חיי כאם בתא משפחתי חד-הורי, שבו תפקודי כהורה וכמפרנס יחיד לשלושה ילדים. תוך כדי גידולם יצאתי למסע אישי, בניסיון לבדוק את הנושא ולהעלות אופציות של משפחות אלטרנטיביות כדרך חיים, שיש לקבלן במסגרת רבת-תרבותיות המאפיינת את חייה של החברה הישראלית".

"לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו" (בראשית ב', י"ח), בפרקי ספר בראשית העוסקים בבריאת העולם, מתואר כיצד נבראה חווה לשמש עזר לבן זוגה, אדם. בבסיסה של התרבות האנושית, מימיה העתיקים, מתואר החיבור ההדוק בין הגבר לבין האישה. טקס החתונה, כמוסד חברתי מקובל, מציין באופן סמלי ברית זו. אחת הברכות הרבות שבהן מברכים את בני הזוג היא: "היו תמיד צעירים כטל, רעננים כשחר, וכרוכים זה בזה כמותם". אלא שהמציאות, כידוע, אינה תואמת תמיד את הציפיות, והברכות לעתים אינן מתממשות, למרות ההבטחה הגדולה. בשורש המילה נישואין, נ.ש.א, ניווכח כי הוא קשור גם למילה "משא", המשקפת מציאות של קשיים, מכשולים ונטל. ואכן, מרכיבים אלו כרוכים ללא הפרד בחיי המשפחה ובתחזוקה המתמדת של הזוגיות, אשר אליה התחייבו בני הזוג.

בחלוף הזמן החברה השתנתה ומהפכות רבות שינו את פני מוסד המשפחה ואת הגדרת הזוגיות המקובלת. בקרב החברות הפוסט-מודרניות, מוסד המשפחה איבד מערכו המרכזי. עם השתנות ההגדרה של מושג ה"משפחה", ניתן למצוא כיום מגוון רחב יותר של סוגי משפחות - חד-הוריות, חד-מיניות ועוד. תמורות אלו קשורות לשינויים ערכיים-פוליטיים, המתייחסים למאבק על זכויות הפרט וחירותו, לשינויים של המבנה החברתי-כלכלי, לטכנולוגיה הרפואית המתקדמת המאפשרת לשלוט ברבייה, ועוד.

בסדרת העבודות של סימה קירשנר ניכרים היטב השינויים שהתחוללו בחברה העכשווית ובמוסד המשפחה. ברוח סרקסטית מביימת האמנית בתצלומיה שתי חתונות - אחת של נטלי ביסמוט, זמרת רוק שבזמנה הפנוי עובדת במכון קרקועים, ואחת של הכלבה לילי, השייכת לבנה ולכלתה.

זמרת הרוק היא כלה המייצגת את השוליים, את היפוכה של הכלה המסורתית הנורמטיבית. ההינומה מייחדת אותה ככלה, אף כי לצדה לא מופיע בן-זוג. ביסמוט מקעקעת את גופה ללא גבול וממציאה עצמה מחדש בכל תצלום. כמעט כל פיסה בגופה מכוסה קעקועים, והם נדמים למעין מלבושים העוטפים

סימה קירשנר, תצלומים

תמר אלול, נועה לב

בעבודות המוצגות בתערוכה זו עושה האמנית סימה קירשנר "טייק אוף" על מוסד הכלה. לדמות הכלה שהיא מתארת יש כיסוי כפול - הינומה וקעקועים. שני מרכיבים אלו כמעט סותרים זה את זה: האחד הוא סמל למילוי התפקיד החברתי, המשפחתי והדתי, ואילו השני הוא סמל למרדנות ולאנטי-דתיות. הן ההינומה והן הקעקועים נקשרים למאפיינים של הסתרה, קישוטיות והתחפשות. מחיקת הזהות הקודמת ניכרת בתלבושת הכלה, כמו גם בצירי הגוף.

הכלה היא בגדר אייקון אוניברסלי חוצה תרבויות, וככזו היא מתאפיינת - בעיקר בארצות המערב - במלבושיה: שמלה לבנה, המסמלת טוהר ותמימות. ואולם, הכלה של קירשנר אינה נראית בתולה טהורה, זכה או תמימה; היא גם אינה נראית מאושרת "ביום המאושר בחייה". דמותה מצביעה על שבר באידיאל של המשפחה הנוורמטיבית.

קירשנר בוחנת מחדש בתצלומיה את הנושא הרלוונטי תמיד - נישואין. הטקס העתיק טבוע עמוקות בתרבותנו, כמודל שמקורו בדורות הקודמים. טקס הנישואין הוא בגדר רגע הנתפס כמאושר, ללא עוררין. קיימת הסכמה קולקטיבית כי ליל החתונה יקיים את ההבטחה בדבר אושרם של החתן והכלה ובדבר המשכיותם של הדורות הבאים, בדמות ילדים ונכדים. מדוע? כי כך כולם עושים. ואולם, הכלה המקועקעת של קירשנר אינה סטנדרטית, והיא ניצבת ללא חתן לצדה; היא מסוג הכלות המוכנות לקיים את הטקס בדרך משלה. היא מזוהה עם קבוצת שוליים ועוטה על גופה סימני זיהוי מוגדרים. בתצלומים המבוימים היטב הכלה מישרה מבט למצלמה וכמו אומרת: זו אני, כפי שאני, גם ביום הקדוש.

בעידן האינדיבידואלי שבו אנחנו חיים, נישואין חד-מיניים או חילוניים, או קיומם של טקסים אחרים שונים ומשונים, הם כבר בגדר עניין של מה בכך ואינם נחשבים עוד לסנסציה. עם זאת, גם אלו שבחרו לחיות בשוליים חשים זיקה למסורת המבטיחה שייכות ואושר. כולם רוצים להיות מאושרים. הבדידות היא המחלה החדשה, וטקס הנישואין מעניק סיכוי להינצל ממנה. ואולם, במקרה של קירשנר,

זהו טקס המציין את חיבורו של הפרט לעצמו. דומה כי הכלה הנראית בעבודותיה מבינה היטב את מה שקארל גוסטאב יונג, תלמיד של פרויד, אמר: "כשאנו מסתכלים החוצה - אנחנו חולמים; כשאנו מסתכלים פנימה - אנחנו מתעוררים". היא רוצה להתעורר, שכן היא כבר התבוננה החוצה. גופה המקועקע מעיד כי הייתה שם. הוא ניצב שם גם ביום חתונתה, בעודה מבקשת להינשא לעצמה.

לפי כעשור עסקה האמנית סופי קאל בצילום של חתונתה שלה בתצלומי הסדרה "החתונה המזויפת". קאל יצרה חתונה מזויפת כדת וכדין, עם כל מרכיבי הטקס והברכות כמקובל, אך ללא נוכחותו של חתן כלשהו. בתצלומים אלו הנושא המרכזי הוא קאל עצמה ביום חתונתה. על כך כתבה האמנית: "חתונתנו המאולתרת, על אם הדרך החוצה את לאס־וגאס, לא אפשרה לי להגשים את החלום הנסתר המשותף לי ולנשים רבות כל כך: ללבוש יום אחד שמלת כלה. לפיכך החלטתי להזמין משפחה וחברים בשבת, ה־20 ביוני 1992, לצילום חתונה על מדרגות כנסייה בפריז, לאחר הצילום באותו טקס אזרחי מבויים, שנערך על ידי פקיד רישום אמיתי, וקבלת פנים. האורז, עוגת החתונה, ההינומה הלבנה [...] דבר לא היה חסר. הכתרת בחתונה מזויפת את הסיפור האמיתי ביותר בחיי". (סופי קאל, קט. סיפורים אמיתיים, מוזיאון תל־אביב לאמנות, 1996, עמ' 199)

גם הכלה של קירשנר כאמור "מתחנת עם עצמה". היא מקיימת טקס משל עצמה, בנוכחות פרטית ואינטימית.

בשונה מן התצלום של הכלה המקועקעת, הניצבת ללא חתן, התצלום של הזוג המאושר המחתן את הכלכה לילי מייצג לכאורה את קיומה של ההבטחה הגלומה בטקס הנישואין. תצלום זה מתכתב עם המסורת של הצילום המסחרי האמריקאי של שנות החמישים ותחילת שנות השישים, אשר מכר לעולם את החלום האמריקאי בדמות זוג צעיר יפה שגר בפרברים בבית עם פיסת דשא וכלב. גם כאן ניכרת, מזווית אחרת, הקריצה האירונית המתייחסת למעמדו של מושג הנישואין בחברה.

"לילי" 2010, צילום דיגיטלי

"לי - לי" 2010, צילום דיגיטלי, 100/80 ס"מ

"עיניים עצמות לרווחה" 2011, צילום דיגיטלי

"כפרה שלי" 2011, צילום דיגיטלי

הגלריה העירונית לאמנות
מרכז התרבות עש.מ. סמילנסקי, רחובות

עריכה לשונית: ירון דוד
עיצוב והפקה: דן שחם עיצוב גרפי www.danshaham.com
אוצרת ומנהלת הגלריה: אורה קראוס artora@rehovot.muni.il
נדפס בע.ר. הדפסות, נובמבר 2011

קרן רחובות

בתמיכת
משרד התרבות והספורט

עיריית רחובות
אגף חינוך, תרבות ונוער וספורט